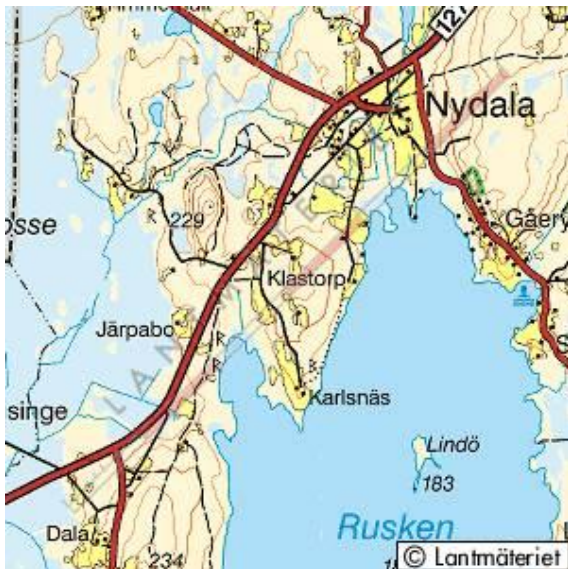

44 DAHL

med Starkman och Frimolin

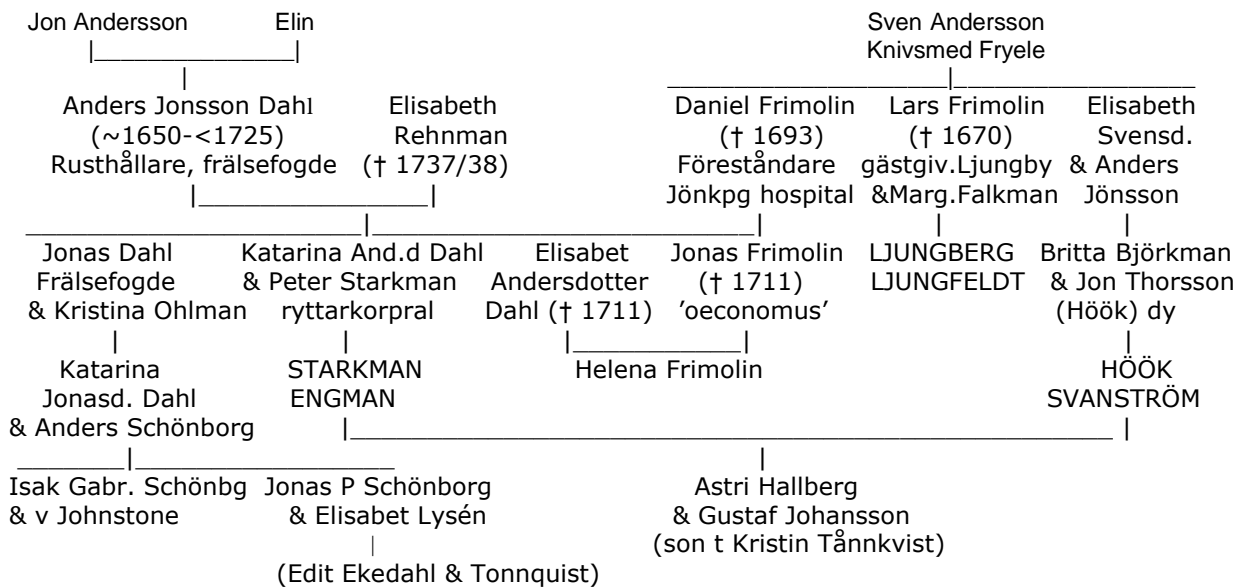
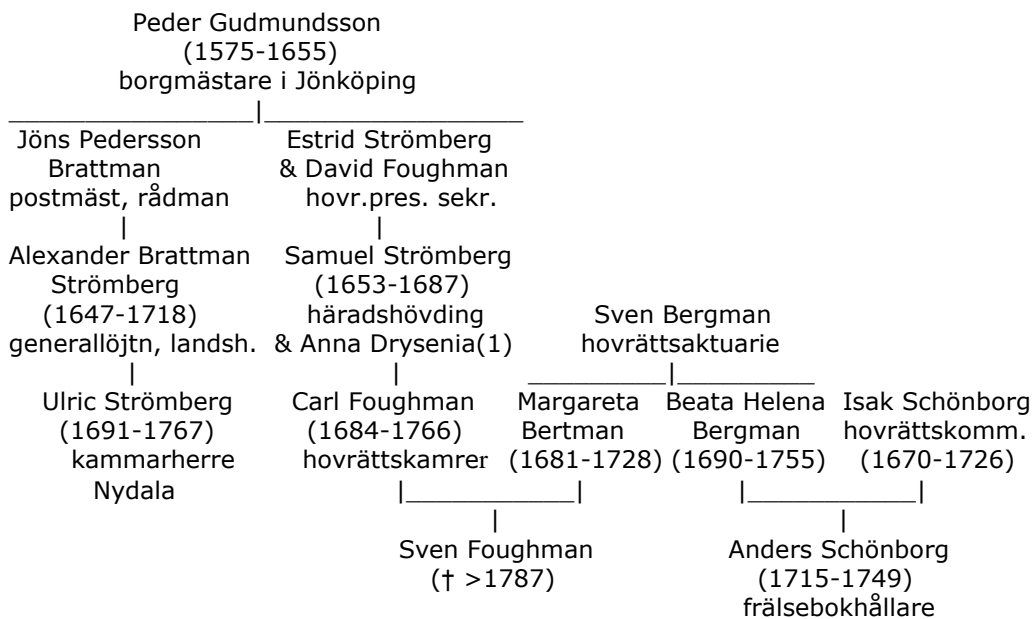

Nydala kyrka

Nydala (kloster, kyrka, säteri) och Dala rusthåll
på ömse sidor om sjön Ruskens norra del.

44	DAHL.....	1
	Släkträd Dahl - Frimolin	2
	Släkträd Gudmundsson - Schönborg.....	2
	Dala och Nydala.....	3
	Anders Jonsson Dahl	3
	Stromberg.....	3
	Elisabeth Rehnman.....	3
	1. Jonas Andersson Dahl	5
	Ett släkthistoriskt sammanträffande:.....	5
	Anders Gabriel Schönborg	5
	Benkt Westberg	6
	2. Katarina Andersdotter Dahl ...	6
	3. Elisabeth Andersdtr Dahl	7
	Lars Frimolin.....	7
	Ljungberg, Ljungfeldt.....	7
	Daniel Frimolin.....	7
	Elisabeth Svensdotter Frimolin. ...	7
	Höök	8
	Maria Baaz	8

*Släkträd Dahl - Frimolin**Släkträd Gudmundsson – Schönborg*

Carl Foughman hade släktband till både Strömberg och Schönborg

Dala och Nydala

År 1143 anlades Sveriges första cistercienserklostret vid sjön Ruskens nordöstra strand. Det fick namnet Nydala, bildat efter ordens huvudkloster i Frankrike, som hette Clairvaux (*den ljusa dalen*).

På sjöns västra sida anlades en gård med namnet Dala; där bodde vid 1600-talets mitt rytteren och åbon *Jon Andersson*, vars ättlingar kallade sig **Dahl**.

Anders Jonsson Dahl

föddes omkring 1650 och dog 1725. Han var bonde och rusthållare i Dala men samtidigt också frälsefogde hos innehavarna av Nydala säteri, som växt upp intill den gamla klosterkyrkan och ruinerna av klostret.

Stromberg

Nydala var ett av de gods, som vid 1600-talets mitt ägdes av borgmästaren i Jönköping *Peder Gudmundsson*, adlad "*Strömberg till Nydala*". Hans sonson friherre *Alexander Stromberg*¹ (1647-1718) var den ende av fyra bröder som överlevde slaget vid Lund 1776. Med Nydala som sätesgård var han även landshövding i Jönköping.

Stromberg var gift med och överlevdes av *Elisabet Palmgren*, dotter till krigsrådet *Jonas Palmgren*. Det är ovisst, i vilken utsträckning makarna bebodde Nydala, för gårdens skötsel krävdes under alla förhållanden biträde av en pålitlig frälsefogde. Som sådan tjänstgjorde rusthållaren *Anders Dahl* i Dala från 1686 till 1717, året innan Stromberg avled. Åren 1717/18 markerade alltså ett generationsskifte i Nydala.

¹ Inga prickar över o !

Anders Dahl "ägde hela Dahla", dvs även Lilla Bohult och Moboda Norregård, som han år 1700 sålde till dottern Katarina och mågen rytterkorpralen Petter Starkman.

Vid tinget den 17 mars 1712 'tilltalades' Anders Dahl av **Daniel Lillienberg** (till Toftnäs) i egenskap av ägare till Os' bruk om "förgripligheter mot Svenamo", en gård under Os med gräns mot Lilla Bohult. Denne Lillienberg, som var son till borgmästaren Daniel Drefling i Eksjö, torde vara den ursprunglige gäldenären till den skuldfordran som i Isak Schönborgs bouppteckning uppfördes som en fordran på *Jean Georg Lillienberg*. (kap 48).

Vid tinget den 31 oktober 1717 upplästes en skrift av innehåll, att frälsefogden Anders Jonsson Dahl transporterat all sin egendom till sin son, frälsefogden Jonas Andersson Dahl. Av döttrarna hade Katarina redan tillgodosetts genom överförandet av Moboda (se ovan), medan Elisabeth och hennes make Frimolin avlidit i koleran 1711. Anders levde i Dala till sin död år 1725.

Elisabeth Rehnman

Anders Dahl var gift med *Elisabeth Persdotter Rehnman*, född på 1650-talet och död 1738. Hennes far hette *Per Nilsson Rehnman*, men yrke och hemvist är okända.

Anders Dahl och Elisabeth Rehnman hade tre kända barn. Sonen *Jonas Andersson Dahl* blev förf:s *mf fm mf f*, men även döttrarna *Katarina*² och *Elisabet* blev genom sina giften med rytterkorpralen Starkman resp. 'oeconomus' Frimolin vid hospitalet i Jönköping länkade till olika delar av släkten.

² Förväxla inte *Katarina Andersdotter Dahl* med hennes brorsdotter *Katarina Jonasdotter Dahl*, den senare gift med *Jonas Petter Schönborg*.

Vid tinget den 26 september 1738 anmäldes två testamenten av (avlidna?) hustru Elisabet Rehnman. Det ena var upprättat den 20/11 1737 (efter mannens död?) och förordnande:

"Nu på mitt yttersta, då jag betänker all den omvårdnad, som min kära sonhustru Kristina Ohlman (under mitt) treåriga sängliggande och sjukliga tillstånd, som jag arma människa haft, så fordrar mitt samvete att henne och hennes barn på något sätt däremot betänka med någon liten vedergällning för sin stora möda, och som näst den välsignelse Gud den allrahögste dem därför lär låta vederfaras, jag intet annat haver än fast trovärdig bön om deras välfärd, och sedan av min ringa kvarlåtenskap det som nu följer, nämligen en silverkanna om 54 lod, ett silverstop med bokstäverna P N S och B L D, en kantig silverkåsa samt ock 3 silverskedar, jämväl ock hälften av den i arvinstrumentet nämnda och specificerade kopparen och malmen - utom vad därutav tillförne åt min kära sondotter tillskänkt och efter förut given skrift är uppdraget, så är min yttersta vilja, att ock detta min kära sondotter utan lott och byte först tillfalla skall och sedan, bekräftar jag med min egenhändiga underskrift i andra tillkallade tillskrivne vittnens närvaro, som skedde i Dala den 20 november anno 1737.

Elisabeth Persdotter Rehnman.

"Till vittne kallade: Petrus Brodersonius (komminister i Nydala), Jon Månsson i Dala, Sven Gudmundsson i Dala, Jaen Westberg, Per Hansson i Dala vilken föregående testamenteriska disposition således, uppå begäran, till vederbörlig säkerhet samt all den kraft och verkan lag förmår ord ifrån ord i protokollet infördes och antecknades. "

Anm.: 1) Elisabets svärdotter är Katarina, gift med Anders Schönborg. 2) Initialerna på silverkannan kan tolkas P(er) N(ils) S(on) och B(rita) L(ars) D(otter). Var det hennes föräldrar? 3) Var Jaen Westberg bokhållare Johan Westberg, som år 1725 förrättade bouppteckningen efter Maria Klint i Brunseryd?

Likaledes ingavs ett andra testamente av den 12 juni 1736, där hon beklagar sin långa sjukdom:

"samt där ovanpå, att mig den hjärtans sorgen (drabbat) att jag måste nu se

min ende son på sotesäng och så gott som i dödens käftar, så har jag till min sonhustrus säkerhet till ett litet solagement testamenterat åt henne och dess kära dotter och arvingar den del av skatterättigheten i Lilla Bohult, som mig är tillhörig och under äktenskapet med min salig man inköptes och förvärvades .. att min käre son, dess hustru och barn nu av mig förklaras för ägare till min anpart i hela fjärdingen att därmed göra och låta såsom sin egen välfångne egendom, kommer min kära sondotter Kajsa Elisabet Dahl till en liten påminnelse efter mig, som skedde i Dala den 12 juni anno 1736.

Elisabet Persdotter Rehnman.

Till vittne: Jaen Westberg, AG Schönborg."

Avled både Jonas Dahl och Anders Dahls hustru 1736?

Vid vägen från Dala rusthåll till Os' bruk ligger Bohult och Svenamo, båda i Gällaryd, men Lillienberg och Dahl tvistade om gränsen.

Kartan visar Dala och Nydala (t h) vid sjöns norra ände samt Os' bruk i söder, däremellan Moboda och Bohult (Dala) samt Svenamo (Os).

1. Jonas Andersson Dahl

föddes omkring 1670 och dog troligen 1736 men säkert före den 26 maj 1738.

När *Anders Dahl* år 1717 överlät all sin egendom på sonen *Jonas*, synes denne även ha inträtt i faderns fogdesysslor - med den skillnaden, att *Alexander Stromberg*, som avled följande år, efterträddes av sonen *Ulric*, men även 'änkegeneralinnan' hade uppenbarligen ännu intressen att bevaka och anlitate *Jonas* som sitt ombud vid tinget.

Vid tinget i Vrigstad den 18 juni 1722 var *Jonas Dahl* ombud för "Generalinnan högwählborna fru Elisabeth Palmgren" (sedan 1718 änka efter ovannämnde baron *Alexander Stromberg*) i ett mål mot häradshövdingen *Daniel Lillienberg*, företrädd av bokhållaren vid Os' bruk wälachtad *Jonas Bolin* angående väg mellan Nydala och Nyholm (?) för transport av malm från Taberg till Os bruk. Käranden hänvisar till sahl. *Erik Dahlberghs* anvisningar för byggande av sådana vägar.

Ett släkthistoriskt sammanträffande:

Änkefru Palmgrens ättling *Katarina Kennedy* (f. 1922) gifte sig med *Carl Gustaf Stiernclou-Lillienberg* (1924-1989), ättling till motpartens bror *Johan Dreffling*.

Jonas Dahl gifte sig ~1720 med *Kristina Pedersdotter Ohlman*. Enda kända barnet är dottern *Katarina Jonasdotter Dahl*, född 1721. Efter två giften försvinner hon ur husförhörlängderna mellan 1797 och 1805.

Anders Gabriel Schönborg

Katarina gifte sig första gången - sannolikt efter faderns död - senast 1740 - med *Anders Gabriel Schönborg*, född i Jönköping 1715 och son till hovrättskommissarie *Isak Schönborg* och *Beata Helena Bergman* (kap 42, 43). *Anders* hade nå-

gon gång 1637/38 kommit till Nydala, sannolikt för att biträda eller efterträda *Jonas Dahl* som frälsefogde, men titulerades frälsebokhållare eller frälseinspektor.

Man kan spekulera i, huruvida Anders' anställning i Nydala förmedlats av moderns svåger Carl Foughman, som var syssling till Nydalas ägare kammarherre Ulric Strömberg.

I egenskap av sin hustrus förmyndare står Anders Schönborg i jordeboken för 1738-49 som ägare till ½ mtl Dala i Nydala (1/4 mtl ägdes av Jan o h h., 1/4 mtl av Måns o h h, vilka var de?). Arvet efter den 1725 avlidne Anders Dahl bör ha delats mellan sonen Jonas (Schönborgs svärfar) och dennes båda systrar: Katarina, gift med Petter Starkman, och Elisabet gift med Jonas Frimolin.

Anders Schönborg dog i Dala redan år 1749, endast 34 år gammal. Bouppteckningen upprättades den 29 mars 1750 av *Johan Westberg*, känd även från andra förrättningar.

I äktenskapet föddes två söner: *Isak Gabriel* (1741-1820) och *Jonas Petter* (1749-1801). Isak fick farfars och Jonas morfars namn. Gabriel kan ha varit en honnör åt de bergmanska anorna, Petter fanns som morfarsfar.

Benkt Westberg

Den endast 28 år gamla änkan gifte om sig med häradsskrivaren *Benkt Westberg* (1720-<1793); kanske en son till den ovan nämnde Johan Westberg. Identiteten är dock oklar. Namnet Westberg var vanligt i Småland, flera var betrodda med fogde eller skrivaruppdrag. I von Henels matrikel 1729 finns en häradsskrivare Johan Westberg i Västbo härad, som kan vara den bokhållare, som skrev bouppteckningen efter borgmästaränkan från Eksjö Maria Flint, som avled 1725 i Brunseryd, Malmback. Men var han också den Jean

Westberg, som 1737 tillsammans med Anders G Schönborg bevittnade Elisabet Rehmans testamente?

En trolig son i detta gifte nämns i en husförhörslängd som "korpral Westberg", men där kan ha funnits fler barn.³

I Göta hovrätts arkiv finns en skrivelse från Benkt Westberg o Catharina Elisabeth Dahl, daterad den 20/9 1793, där de överlåter 1/4 Krono Skatte Rusthåll Dahla till Jonas Petter Schönborg. Samma år förföll dennes fordran på C F Kugelberg, som lämnat en inteckning i Ekelsjö som säkerhet. Fanns ett samband?

2. Katarina Andersdotter Dahl

För *Katarina Andersdotter Dahl* (Katarina Jonasdotters faster) saknas andra uppgifter än att hon troligen dog före 1722 ("Folk och Fornt i Nydala del 4") och att hon var gift med ryttarecorpralen *Petter Johansson Starkman*, som levde omkring 1670-1747, som år 1700 förvärvade (kanske genom köp men troligen som förskott på hustruns arv) 1/6 Moboda Norregård i Nydala från sin svärfar Anders Jonsson Dahl i Dala.

Från denna Katarina leder en släktgren genom mor och dotter ner till förf:s farssläkt från Tännö.

³ Enligt K G Sjöquist (DISBYT) föddes en Johan Westberg i Nydala 1731 och dog i Rydaholm 1785. Var denne en son till ovan nämnde boutredningsman?

Nydala hfl 1776 upptar på Dala en (med Katarina?) gift man, född 1720, som kan vara *Benkt Westberg*. Där fanns även en Cronof(ogde) Westberg, f 1752 och Fru Westberg (!) f 1755. En son född 1756 blev korpral och dog 1797. Har vi här två eller tre barn i familjen Westberg - Dahl, som ströks ur längden 1805 och ersattes av Petter Larsson, f 1753.

Gällaryds hfl 1816 anger vid Ohs bruk hustru Elin Westberg f i Bondstorp 1770, död 1842, gm mästern Johannes Ohsbeck.

Katarinas dotter *Helena Starkman* (1698-1757) var gift med *Nils Engman* (1683-1752), rusthållare i Stora Änga, Fryele. Deras dotter *Catharina Engman*, född 1730 i Stora Änga, död 1808 i Sjöåkra, Fryele. Var gift med rusthållaren *Sven Nilsson* (1719-1782) i Sjöåkra. Dottern *Maria Svensdotter* (1754-1814) gifte sig med *Gudmund (Gumme) Jonsson* (1754-1826) från Bergsgård, Fryele. Deras dotter *Caisa Gudmundsdotter* (1796-1842) var gift med hemmasägaren *Sven Bengtsson* i Götagård, Fryele.

Johanna Svensdotter (1837-1892) från Götagård blev gift med grenadjären och distinktionskorpralen *Jonas Magnus Freij* från Hagahult, son till korpralen *Anders Magnus Freij* (Frägd). Jonas och Johanna fick tio barn, födda mellan 1859 och 1878. Sönerna övertog namnet Freij, utom *Gustaf Adolf*, som kallade sig **Hallberg** (1870-1950) och far till Astrid Hallberg, gift med förf:s kusin *Gustaf Johansson* från Frökärr, Tännö. – Se vidare kap. 14.

3. Elisabeth Andersdotter Dahl

Den yngsta dottern i Dala gifte sig med *Jonas Frimolin*, "oeconomus" vid Jönköpings hospital och förut gift med den 1698 avlidna *Ingeborg Choraëa*. Både Jonas och Elisabet dog i koleran 1611. De efterlämnade en dotter från vardera giftet:

- 1) Kristina, gift med komministern i Gränna *Jonas Berggrehn*, och
- 2) *Helena*, gift med *Jöns Bengtsson*, karduansmakare i Jönköping.

Jonas Frimolins farfar var knivsmeden *Sven Andersson* vid Fryele kvarn, vars söner *Lars* och *Daniel* samt dottern *Elisabeth* tog namnet *Frimolin*.

Lars Frimolin

Lars Frimolin var gästgivare i

Ljungby och dog där 1670. Han var gift med *Margareta Falkman* från Falkenberg, vars släkt senare blev kända borgare i Malmö.

Ljungberg, Ljungfeldt

Lars' och Margaretas barn tog namnet Ljungberg. *Abraham Ljungberg*, som adlades *Ljungfeldt*, var assessor vid Göta hovrätt och gift med *Agneta Hilletan*, dotter till borgmästare *Gabriel Månsson-Hilletan*, som var son till *Sigrid Baaz* (se denna släkt).

Abraham Ljungfeldts äldre syster *Katarina Ljungberg* var gift med prosten i Jönköping *Erland Dryselius* (1641-1708) i dennes första gifte - som 1692 följdes av ett kortvarigt andra gifte med *Katarina Billing*.

Den yngre system *Märta Ljungberg* drev gästgiveriet i Ljungby med omvidnad skicklighet, som lär ha medverkat till att Ljungby sedan blev först köping och sedan stad.

Daniel Frimolin

Daniel Frimolin var föreståndare för Jönköpings hospital 1684-1691. Sonen *Jonas Frimolin* blev "oeconomus" vid hospitalet och gifte sig med *Elisabet Dahl*, se ovan.

Elisabeth Svensdotter Frimolin.

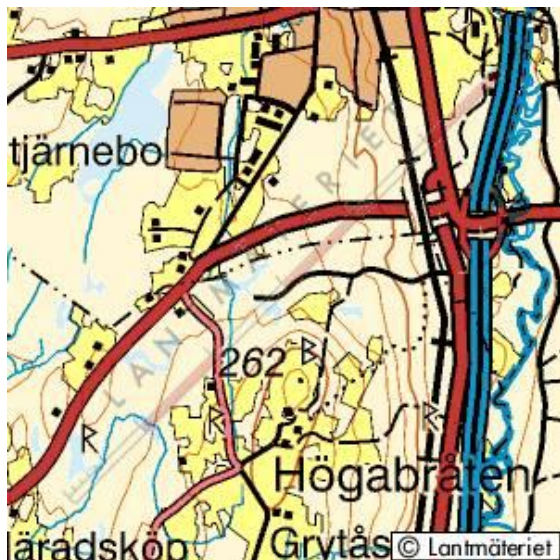
Lars' och Daniels syster var gift med Anders Jönsson, länsman i St Björkekulla, Voxtorp. Deras dotter ***Brita Björkman*** (1650-1700) gifte sig med länsmannen ***Jon Torssons (Hök)*** från Högabråten, Åker, i dennes andra äktenskap och anses vara mor till dennes alla barn.

Efter Brittans död gifte Jon Höök sig med Katarina Årrhöna med anor från Kåse-ätten (kap 61).

Höök

Fyra söner är kända: *Tor*, advokat i Åbo, *Anders*, kyrkoherde och prost i Fryele, *Magnus*, borgmästare i Eksjö och Jönköping samt *Gabriel*, härads-skrivare i Forshem, samt döttrarna Ingeborg och Elisabet.

Högabråten ligger endast någon kilometer utanför *Skillingaryd*. I *Häradsköp* bodde *Lars Håkansson* och *Charlotta Schönborg* som nygifta 1721.

Magnus Höök var gift med *Margareta Billing*, dotter till *Bengt Billing*, brorsdotter till ovan nämnda *Katarina B* och fyrmänning till *Annika Bergman*.

Gabriel Höök var troligen född 1686. Han kallades först regements-skrivare, men flyttade sedan till *Skara*, där han var biträde åt kronogden *Bann*, vars dotter *Britta Christina* han gifte sig med, när han blev härads-skrivare i *Forshem*. Han avled 1724 i *Forshem*.

Sonen *Jonas Gabrielsson Höök* (1723-1751) återvände till *Småland* och övertog 1748 gästgiveriet i *Skillingaryd*.

Maria Baaz

I följande generation innehades gästgiveriet av sonen *Gabriel Höök* (1748-1797), som vid sitt gifte med

Maria Baaz bytte namn till svärmorderns *Svanström*.

Maria Baaz var dotter till kronolänsman *Erik Baaz* och *Kristina Svanström*. Hennes bror härads målaren *Hans Adolph Baaz* var farfars far till *G W Linder*, gift med *Gunnars* faster *Elise Tännkvist*.

Mer om *Baaz*-släkten i kap. xx.